

BOOK RECEIVED

Niethammer J. & F. Krapp (Eds): *Handbuch der Säugetiere Europas. Bd. 1. Rodentia*. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden 1978, 476 pp., cena 328 DM.

Ukazał się pierwszy tom od dawna zapowiadanej i bardzo potrzebnej syntezy wiedzy o ssakach Europy. Nabiera to szczególnego znaczenia gdy uświadomimy sobie, że od czasów Blasiusa i jego „*Naturgeschichte der Säugethiere Deutschlands und der angrenzenden Länder Mitteleuropas*” z 1857 r. i późniejszego katalogu G. S. Millera (1912), nikt nie zdobył się na podobne opracowanie. Może ogromny postęp badań teriologicznych jaki dokonał się w ostatnim pięćdziesięcioleciu i rozmiar przedsięwzięcia zniechęcał badaczy do podjęcia tak żmudnego zadania. Istnieją wprawdzie opracowania faun lokalnych dotyczące części naszego kontynentu, lub poszczególnych krajów, a także popularne klucze do oznaczania ssaków (np. F. H. van den Brink'a), lecz nie wypełniają one luki w zakresie syntezy teriofauny Europy.

Dzieło jest w pewnym stopniu wzorowane na trzytomowym „*Handbuch der Vögel Mitteleuropas*”, wydanym przez to samo Akademische Verlagsgesellschaft. Odrębność ssaków nakazywała jednak wiele specjalnych rozwiązań. Całość obliczona jest na 5 tomów, obejmujących ca 150 gatunków spośród 175 ssaków europejskich. Poszczególne gatunki opracowują różni specjaliści. Redaktorzy świadomie pomijają *Cetacea* i *Pinnipedia* z czym możnaby chyba polemizować, uwzględniają natomiast gatunki introdukowane i zadomowione w ciągu ostatnich 30 lat.

Zasięg terytorialny opracowania nie obejmuje europejskiej części Związku Radzieckiego. Ta ostatnia decyzja redaktorów podyktowana jest faktem ukazywania się w ZSRR dzieła „*Mlekopitajusščije Sovetskogo Sojuza*” pod redakcją V. G. Heptnera i N. P. Naumowa, które jest niemal równolegle tłumaczone na język niemiecki. Monografia radziecka ma jednak zupełnie inny charakter, możnaby zatem zastanawiać się, czy ograniczenie zakresu opracowania ssaków Europy do Europy zachodniej i środkowej jest merytorycznie uzasadnione.

Pierwszy tom zawiera przedmowy W. Herre i T. Haltenorth'a oraz redaktorów a także wprowadzenie do całości, wyjaśniające układ opisów poszczególnych taksonów i sposób podejścia w ich opracowaniu, klucze do rzędów po cechach zewnętrznych, wg cech czaszki i zębów. Podobny, trojaki układ kluczy stosowany jest również względem taksonów niższej rangi. Charakterystyka każdego gatunku obejmuje dinagnozę, opis: proporcji ciała, ubarwienia, czaszki i zębów; rozmieszczenie, zmienność cech z uwzględnieniem dymorfizmu płciowego, zmian sezonowych, wiekowych, zróżnicowań populacyjnych a także podgatunkowych. Uwzględniane są również dane paleontologiczne. Znaczna część charakterystyk dotyczy ekologii (wybiórczości biotopowej, pożywienia, rozrodu, dynamiki populacji), zachowania się, snu zimowego i rozwoju postnatalnego. Każdy rozdział

CONTINUED FROM PAGE 92

dotyczący gatunku, ewentualnie innego taksonu (rodzaju, rodziny) kończy wykaz literatury. Tom zamyka spis piśmiennictwa ogólnego i indeks przedmiotowy.

Diagnozy gatunków zawierają m.in. charakterystyki kariotypów. Rozmieszczenie ilustrowane jest mapą na której oznaczone są miejscowości skrajne zasięgu i *terra typica*. Opis morfologiczny poparty jest tabelami indywidualnych pomiarów ciała i czaszki dla serii 20—30 osobników z wybranych populacji, a także analizą różnicowań międzypopulacyjnych. Literatura uwzględnia i preferuje najnowsze opracowania. Są to niewątpliwie pozytywne właściwości układu książki.

Tom I obejmuje część gryzoni (*Sciuridae*, *Castoridae* — tylko *C. fiber!*, *Gliridae*, *Muridae*). Zapowiedziany tom 2 dotyczyć będzie pozostałych gryzoni i kopytnych.

Sygnalizując ukazanie się pierwszego tomu nowego dzieła o ssakach Europy warto zwrócić uwagę na fakt opracowywania go przy współudziale międzynarodowego grona specjalistów. Poszczególne taksony tomu I napisali autorzy z Austrii, Finlandii, Jugosławii, NRD i RFN. Do dalszych tomów zaproszono specjalistów również z innych krajów. Wydaje się, że tylko w ten sposób można uzyskać najwyższy poziom tak wielkiego przedsięwzięcia edytorskiego.

Zbyt wcześnie może na bardziej wnikliwe oceny. Poczekajmy więc do ukazania się całości monografii. Tom pierwszy jest jednak jego dobrą wizytówką.

Zdzisław Pucek